

Amul arslany / poema

Category: Kitapcy, Poemalar

написано kitapcy | 21 января, 2025

Amul arslany / poema AMUL ARSLANY

Däli tolkunlaryn kenara urup,
Jeýhun ak köpügin saýar her ýana.
Otyr, bir oglanjyk boýnuny burup,

Arzyn aýdyp bu baş bermez derýaýa...
Bu oglanjyk beýik Amul şähriniň,
Çagalykdan ýetim galan perzendî.
Ýetmezinden ata-ene mähriniň,
Gözüne dar gelýär, bu dogduk kendi.

Däli derýa syryn aýdyp her zaman,
Ýetim oglan gözyaş dökýär, ýeňleýär.
Derdi agyr, gara bagyr, eý, aman,
Jeýhuna syr aýdanyňa degmeýär!

Ýöne bu gün, has üýtgeşik öňküden,
Derýa dertden porhan boldy oguşýa?!
Has alysda, ahy-pygan gülküden,
Oglan misli hossaryna gowuşýar.

Derýa bu ýetimi alyp holtumna,
Girdabynda hüwdüleýär, gundaýar.
Suwa basyp, gysyp ony goltuga,
Rahat-rahat uklamany ündeýär...

Şol pursat bir gudrat tirsege galyp,
Düýşmi, huşmy gurşap alýar hyýaly,
Ýetim ýigdiň hossarlary ruh bolup,
Ýetişýär dadyna Hydyr mysaly...

»Balam, ber eliňi, uzat men taýa,
Hany diňle, tanaýarmyň ejeňi?!
Sen Amul Arslany, meňzeşsiň Aýa,
Öňde täze ykbal, unut geçeni!»

»Bu men, seň pederiň, eý, meniň şirim,
Uzat elleriňi, halas bol dertden.
Jeýhuna bur bolup guraly pirim,
Belalar her daýym ejizdir mertden!»

»Uzat balam, uzat şirim, eliňi,
Däli derýaň suwun owsarla, oglum!
Sen tutmaly bu dünýede ýerimiz,

Girdap alyp bilmez oguzlaň kowmun!»

Oglanjyk ellerin uzadýar göge,
Göreşýär, garpyşýar mele suw bilen.
Toraňňy el berdi, gutuldy çaga,
Doguldy täzeden berk hyjuw bilen...

Şeýde-şeýde ýyllar geçdi aradan,
Amulyň Arslany goç ýigit boldy.
Onuň şol çagalyk syry barada,
Däli derýa her dem ýadyna saldy.

Şol derýany owsarlamak arzuwy,
Köwsarlady, kök urdy ýaş ýürekde.
Emma boýun etmäge bu mele suwy,
Entek-entek güýç toplamak gerekdi...

Gara ýere künde çekip gerdende,
Arslan yhlas bilen saçýardy derin,
Perwaz urup bir gözeliň derdinde,
Kalbynda ýazýardy yşkyň eserini.

Şol gün, şol ajap gün, şol ajap pursat,
Ykbalyňy agdar-düňder edipdi.
Gözlere sataşdy, ot aldy gursak,
Oňa yşkdan bir melamat ýetipdi!

Gündogar bazary gyzypdy ýaňy,
Jar çekildi, »Gelýär« diýip, şa gyzy.
Nowjuwan Arslanyň gidipdi aňy,
Baş bermedi oňa söýginiň sazy.

Aldy gazmasyny, çykdy ýoluna,
Şa gyzyna garap gönderdi nama,
Ýaýraýar şirin saz sag-u-soluna,
Ol aýdym aýdýardy, howp salyp jana...

»Gün içinde Göwher, men Arslan Aýyň,

Husny-jemalyňa muşdagam serim.
Taýyň men, müň zowal, synaga taýyn,
Sen hakda owazym soňsuz eserim!

Diý, ýeter daglary gazmaga yşkym,
Gurbat biýr her demde nurana keşbiň.
Al janym, gul eýle bolaýyn bendi,
Neýläýin, bolmasaň mekany-kendi?!

Kararyň köňlümiň aramy bolar,
Bir söz diý, ýoluňa gurbandyr janym.
Bolmasaň bu baglaň gülleri solar,
Ber perman, derýa dek möwç ursun ganym!».

»Ýigit aňlaýaryn yşkyň heserni,
Emma akyl bagtyň ýolun kesermi?!
Atam berer meniň ykbal permanym,
Ýalňyz gyzy, men atama gurbanam!

Köşge bar, atamdan eşitgil şerti,
Göreç, ýaryş, saýlan, bizem göreli!
Synaglar hemişe saýlaýar merdi,
Şa giýew edinmez ýolda ýöreni!»

Şol gün jar çekildi, ýurduň çar ýany,
Şanyň synagyny diňledi birdem.
Ýigdiň akly »Git« diýp, »Gitme« diýp jany,
Dikleşýär jigerde »Belki?!« hem »Birden?!«

»...Kysmatymda näme bolsa göreýin,
Iň bolmanda armansyz-a ölerin.
Ýetip bilsem bagtym, ýetmesem takdyr,
Her-haçan ýollaryň müşgüli hakdyr!

Bu gün Şa, synagyn ygılan eýleýär,
Belki, maňa asan düşer kysmatym.
Yşksyz durmuş ýaşanyňa degmeýär,

Asyl ykbal gerdeniňden basmasyn!»

Mähelle ýygnanyp köşgüň önünde,
Şanyň synagyny diňleýär millet.
Yglan däne-däne doldy köňüle,
Kimlere bagt boldy, kime musallat.

»Men gyzyma halat salmak netim ýok,
Ol aslynda meniň ähli baýlygym.
Bu gün size uzak-uzak gepim ýok,
Bilýänsiňiz, hüýr gyzlara taýlygyn!

Ahmal şertler başga bolsa, megerem,
Gyzyma nyrh kessem, otyrdym kesip.
Kim aňlasa şa gyzynyň degerin,
Kim synagy geçse, eýlesin nesip!

Ine, görşümüz deý Jeýhun derýasy,
Bizi terk eýledi, sowdy ýoluny.
Bolmaz suwuň ýeke katra yrýasy,
Kim gaýtarsa däli derýaň goluny.

Gyzymy nikalap bererin diýdim,
Synaga kim girse, şerte laýykdyr.
Şanyň jany ili, halkyndan bidin,
Dem almagam hökümdara aýypdyr!».

Uludan dem alýar, begenýär Arslan,
Gaşyn kakýar şa gyzyna seredip,
Özüne söz berýär: Ýeňilsem hyrsdan,
Galaryn derýada baky ýer edip!».

Goşa gulak pilin atyp egnine,
Däli derýaň kenaryna ugraýar.
Wezir ogly sygman dony-dogmuna,
Gaplaň dek arlaýar, gurt dek uwlaýar:

»Eý, sen ýeňiýoluk, barja baýlygyň,

Egniñdäki posly kepjäñ dälđimi?!
Hä, ýogsa-da, üç teññemiş aýlygyň,
Ataňdanam çeññek miras galdymy?!

Ine, ýaryş diýip şuňa aýdylýar,
Kyrk ýigide garşy ýeke ýetimek.
Utuljagňy bilseň yza gaýdylýar,
Nämä gerek, ýöne ýerden let iýmek?!».

Eý, agzy gatykly, nalajedeýin,
Erkek bolsaň özüň gaz sen hanany.
Bilip goý raýyşy durmaz gedemiň,
Gel, gum atyş, pilimizi synaly!»

»Heý, şagaljyk, näme beýle jibrinýäň,
Geňmi saňa aýalarmy aýamam?!
Men-ä Göwher □ şa gyzyňa imrinýän,
Özümem, elimem, şoňa aýaýan!»

»Sen onsuzam Güne çyksaň erejek,
Bozzam-sozzam gar adama meñzeýäň.
Tapyldy Göwhere özün deñejek,
Sen şa gyzyň dyrnagyna-da degmeýäň!?».

»Haý, sen köpeý ogly, duruber häli!»,
Wezir ogly gaýdýar tüweleý ýaly.
Ýaňy palçyk bolan çukur hanada,
Kim pukara, kim baý, hany, tana-da!

Läbige bulaşyp, söweşe giren,
Iki ýigit basýar biri-birini.
Bu uruş bir ýerden gulagna ilen,
Gelýär
wezir hem hatyny guşap bilini.

»Wah-wah balam, bu üst-başyň nebela,
Nä günüňe düşüpsiň şa gyzy diýip.
Bu ne synag, bu ne görgi, mübtela,
Otur öýde, ýag içip, ýüpek geýip!».

»Ýör oglum, eneňi üzme sen beýle,
Gara işi garyp-gasarlär eder,
Bu panyň ozaldan adaty şeýle,
Şa gyzy seniňdir, etmegin heder!».

Duran-duran ýerde pilini taşlan,
Kyrk ýigidem alyp gidipdir wezir.
Ýigit zähmet çekýär, ýap gazyp başlap,
Oňa bu topragam, söýgüsem eziz...

Soň bir gün daň bilen gala çekilen,
Hana gözi düşüp begenipdir Şa.
Belki, ykbal bize bagt eçiler,
Belki, bu ýap bize bollukdan nyşan?!»

Emma däli derýa akyp birbada,
Soň ýene-de böwsüp gidýär bendini.
Bu ahwal Arslany atypdyr oda,
Hem gozgapdyr onuň köne derdini.

Puç bolupdyr niçe günki azaby,
Özündenem, ömründenem iripdir.
Şeýdip gije uklanynda mazaly,
Oň düýşüne Ýagşyzada giripdir.

»Oglum, ertir irden Gün dogan çagy,
»Ýa bismilla» diý-de, ýapys işiňe.
Gopar sen kalbyňdan bu derdi-dagy,
Ynan gaýratyňa, gujur-güýjüňe!

Ýap gaz sen, dört sany goldan ybarat,
Çekiber, uzasyn Amula sary.
Däli derýa eýläär saňa ybadat,
Akar dört hanadan mumýüplik ýaly!».

Daň saz beren bada başlaýar işe,
Arslan düýşde gören halyna garap.
Dört ýap duşmanlary salýar endişä,
Weziriň oglunyň haly has harap!

Der dökyär, zer dökyär, ýap çekýär ogul,
Galaň halky öwgüsini ýetirýär.
Ine, halal zähmet, ine, güýç – dogum,
Amula Jeýhunýň suwun getirýär.

Bu gudrata göhi gelen Patyşa,
Beren wadasynda durýar wepaly.
Uly ile berip Şa toýdan nyşan,
Arslan hem Göwhere gyýýar nikany.

Çar ýandan suw gelip, ýetip dadyna,
Eýe bolýar şäher Çärjew adyna.
Jeýhunam soň Amul derýa bolupdyr,
»Amyderýa« ady şondan galypdyr!

Däli tolkunlaryn kenara urup,
Jeýhun ak köpügin saçýar her ýana.
Kenarda aşyklar ak çadyr gurup,
Yşk şygryny okaýarlar derýaýa...

Gülşirin HANOWA.

#esger_2018 Poemalar